

บ่อน้ำต้น

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๕

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ข้อ ๑๐๘๕. ไม่มี ข้อ ๑๐๘๖. ไม่มี ข้อ ๑๐๘๗. เนาะ

ถาม : ๑๐๗๘. เรื่อง “กราบขอบพระคุณหลวงพ่อบ๊อง” (เขากราบขอบพระคุณ)

กราบขอบพระคุณหลวงพ่อบ๊องที่ตอบคำถามที่คราวก่อนถามเรื่องอั้งเล่ห้

ตอบ : คำว่าถามเรื่องอั้งเล่ห้นี้เขาถามปัญหาถามถึงการประพฤติปฏิบัติที่ทำไม้มันทุกข้มันยากขนาดนั้น? พอมันทุกข้มันยากขนาดนั้นเขาก็แบบว่าความคิดของเขาก็บีบคั้นตัวเอง บีบคั้นตัวเองโดยที่เขาไม่เข้าใจว่าความคิดของเขาเขาคิดว่าสิ่งนั้นเป็นธรรมะ เวลาเรามาวัดเราบอกว่าสิ่งนี้เป็นธรรม เวลาไปวัดเขาบอกว่าอเสวนา จ พาลานํ ปรณฺหิตานญฺจ เสวนา ไม่ให้คบคนพาลให้คบบัณฑิต

บัณฑิตคืออะไรล่ะ? บัณฑิตคือคนที่จิตใจเป็นธรรม พอเราไปวัดไปวา เราไปวัดไปวากันนี้เป็นบัณฑิต บัณฑิตเพราะอะไร? เพราะพวกนี้แสวงหาธรรม พอเป็นบัณฑิตนี้ไปคบบัณฑิต พอบัณฑิตกับบัณฑิตมาเจอกัน บัณฑิตกับบัณฑิตก็ทะเลาะกัน บัณฑิตกับบัณฑิตก็มีปัญหากัน ทีนี้ถ้าบัณฑิตกับบัณฑิตมีปัญหาเพราะอะไร? เพราะนั่นนะทิวิฐของเขาไป

ทิวิฐมานะคือแนวทางปฏิบัติไป พอแนวทางปฏิบัติไป ใครจะดีกว่าของใคร? ใครจะชัดเจนกว่าของใคร? ใครจะลัดสั้น ใครจะสะดวกกว่าของใคร ก็เอาสิ่งนั้นมาได้เถียงกันเพื่อจะเอาชนะคะคานกัน แต่ถ้าเป็นธรรมนะ ถ้าเป็นธรรมเราจะฟัง เราจะฟังแนวทางปฏิบัติของแต่ละบุคคล ถ้าใครมีแนวทางปฏิบัติสิ่งใด ถ้าเราปฏิบัติอยู่อย่างนี้ ถ้าแนวทางของเราไม่เหมือนกับเขา ถ้าเราปฏิบัติไปแล้วเราสะดวก หรือเราปฏิบัติแล้วเราได้ผลของเรา นั่นคือจริตนิสัยของเรา

ถ้าเราปฏิบัติของเราเต็มทีของเราแล้ว เราปฏิบัติแล้วลุ่มๆ ดอนๆ เราปฏิบัติแล้ว มันลุ่มลุดกุดกลานตลอดไป เราควรจะใช้อุบายของเขา เราวางการปฏิบัติของเรา เราใช้ อุบายของเขาเพื่อทดสอบว่ามันจะตรงกับจริตเราไหม? อย่างเช่นมิดที่เขาใช้ทำกรรมมันก็มี มิดบาง มิดที่ว่าพันกระดูกมันก็ต้องแข็งแรงหน่อย มิดที่เขาเอาไว้ชอย มิดที่เขาเอาไว้หั้น ของที่ละเอียด มิดมันก็ยังมียหลายชนิด นี่มิดที่เขาเอาไว้ทำกรรม มิดเขามีหลายชนิดเพื่อ อะไร? เพื่อการใช้งานของเขา

ในการประพฤติปฏิบัติก็เหมือนกัน จิตใจของคน จริตนิสัยของคนมันไม่ เหมือนกัน ทีนี้พอไม่เหมือนกัน การที่เราจะคิดว่าเรามีความรู้ มีความรู้ สิ่งที่ว่าอ้อแง้ๆ เพราะอะไร? คำว่าอ้อแง้ๆ หมายถึงว่ามันถือตัวถือตนว่าตัวเองเก่งไป ถือตัวถือตนว่า ตัวเองมีความรู้ แล้วปัญหาของตัวก็แก้ไม่ได้ ปัญหาของตัวที่เกิดกับตัว ปัญหาครอบครัว ก็ปัญหาครอบครัวหนึ่ง

ปัญหาครอบครัว ครอบครัวมันเกิดจากอะไรล่ะ? ครอบครัวมันก็เกิดจากเรามี ครอบครัวขึ้นมา ถ้าเราปฏิเสธการไม่มีครอบครัวขึ้นมา เราก็ไม่มีครอบครัวมาเป็นภาระ รุ่งรัง ถ้าเรามีครอบครัวขึ้นมา เราจะปฏิเสธได้อย่างไรล่ะก็เราเป็นผู้มีครอบครัวเสียเอง เราเป็นคนพอใจที่จะมีครอบครัวเสียเอง พอเรามีครอบครัวขึ้นมาแล้วเราจะทำอะไร ล่ะ? มีครอบครัวขึ้นมาแล้วก็อ้อแง้ปัญหาครอบครัวนั้น บอกว่าภาวนาก็ไม่ได้ มีปัญหาไป หมดเลย

แล้วปัญหาครอบครัวนี้ใครเป็นคนสร้างมา ก็คนๆ นั้นเป็นคนสร้างมา เป็นคน สร้างปัญหา มา แล้วจะเอาปัญหานี้ไปยกไว้ให้ใคร? มันยกให้ไม่ได้นะ มันยกให้ใคร ไม่ได้ ถ้ายกให้ใครไม่ได้มันก็ต้องยอมรับสภาพนั้น ถ้ายอมรับสภาพนั้น เราจะปฏิบัติเรา ก็ต้องเริ่มต้นปฏิบัติจากสภาพนั้น เช่นถ้าเริ่มจากสภาพนั้นก็ต้องทำให้ปัญหาครอบครัว สงบก่อน ถ้าปัญหาครอบครัวสงบแล้ว มีเวลาแล้วเราถึงจะมาปฏิบัติ แล้วพอมานำปฏิบัติ พอมานำปฏิบัติก็เริ่มต้นจะปฏิบัติแล้ว ว่าปฏิบัติเราจะปฏิบัติอย่างไร?

ฉะนั้น เวลาตัวเองคิดว่าตัวเองมีปัญหาในแง่ต่างๆ ที่ตัวเองไม่มีปัญหาเลย ถ้าตัวเองมี ปัญหานั้น ปัญหาของตัวมันจะแก้ไขตัวเอง เวลาปัญหานี้สุดมยปัญญา จินตมยปัญญา ภาวนามยปัญญา นี่สุดมยปัญญาคือการศึกษา คนจบคือกเตอร์มาเยอะเยอะเลย แล้วคนไม่ มีการศึกษาเลย บิล เกตส์สตีฟ จอบส์เขาศึกษาด้วยตัวเขาเอง เขาเป็นเศรษฐีโลกนะ คือ

เตอร์ๆ เป็นลูกน้องเขาทั้งนั้นแหละ สุตมยปัญญาศึกษาไป ศึกษาที่ศึกษาทางวิชาการ มา แล้วคนใช้เป็นหรือใช้ไม่เป็นนั่นอีกเรื่องหนึ่งนะ คนศึกษามาแล้วเป็นประโยชน์ อันนั้นจะใช้ได้

บิล เกตส์เขาลาออกนะ เขาเรียนไม่จบปริญญาตรี สตีฟ จอบส์ก็เรียนไม่จบ แต่ไอ้คนจบคือกเตอร์ ศาสตราจารย์ต้องมาเป็นลูกน้องทั้งนั้นแหละ มากินเงินเดือนของพวกนี้ทั้งนั้นแหละ ฉะนั้น นี่สุตมยปัญญา ไม่ใช่ดูถูกใคร จะบอกว่าการศึกษาทางวิชาการมันเป็นแบบนี้ แล้วก็จินตมยปัญญาล่ะ? แล้วถ้าเกิดภาวนามยปัญญาล่ะ? นี่ภาวนามยปัญญา มันจะเกิดเป็นความจริงขึ้นมา แต่เรามีสุตมยปัญญา คือเราศึกษามาทุกคน ทุกคนถือว่าศึกษา มีความรู้ พอความรู้มันเป็นบ่อน้ำตื้นๆ ใจ คือจิตนี้มันตื้นๆ ถ้าจิตมันลึกซึ้ง จิตมันลึกซึ้งมันมีปัญหาของมันนะ มันจะไม่เอาปัญญาของมันเที่ยวไปวัดใคร

ไอ้มันตื้นๆ ความตื้นของใจของตัว พอตื้นมันเกิดทิฐิ พอเกิดทิฐิว่าทุกอย่างคนที่ปฏิบัติธรรม พอคนที่ปฏิบัติธรรมนะ คุณเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ เวลาออกจากราชวัง นี่พระเจ้าสุทโธทนะเริ่มต้นตั้งแต่พราหมณ์พยากรณ์แล้ว พราหมณ์พยากรณ์ไว้เลย ถ้าอยู่ทางโลกจะเป็นจักรพรรดิ เวลาถ้าออกบวชจะได้เป็นศาสดา พระเจ้าสุทโธทนะ โอ้อโฮ พยายามหาทุกวิถีทางเพื่อจะรุ่งไว้ หาทุกวิถีทางเพื่อจะรุ่งไว้ให้มีครอบครัวเหมือนกัน มีครอบครัวแล้ว เวลาเกิดสามเณรรากุล เวลาจะออกบวช โอ้ย มันทุกข์มันยากไปหมด

มันทุกข์มันยากตรงไหน? มันทุกข์ยากเวลาไปเที่ยวสวนใจ ไปเห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตายมันกระตุ้น มันกระตุ้นว่าการเกิดและการตายเป็นปัญหาที่เร่งด่วนมาก แต่สิ่งที่โตะมาเพราะยังไม่มีปัญญาใช่ไหม? ในเมื่อไม่มีปัญญา อยู่กับพ่อ พ่อจัดการให้ทุกอย่างใช่ไหม? แล้วด้วยคุณธรรม ด้วยความเป็นจริง พ่อแม่กับลูกคุยกันก็เข้าใจกันอยู่แล้วแหละ นี่เข้าใจทางโลกใจ พอมีครอบครัวขึ้นมา เห็นใหม่ ไปเที่ยวสวนเห็นยมทูต เห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย มันกระตุ้นหัวใจๆ เวลาจะออกบวช ออกบวชนี้ปัญหาครอบครัว เวลาจะออกบวชละถ้าละลังมาก

คนที่เป็นคนดีรักภรรยาไหม? คนดีจะรักบุตรไหม? บุตรนี่นะ ลูกเรานี่นะถ้าคนเป็นสุภาพบุรุษ ลูกเรายังกว่าดวงใจอีก ยิ่งกว่าดวงใจ แล้วมันต้องพลัดพรากไปมันเจ็บปวดไหม? มันเจ็บปวดไหม? เราจะบอกว่าเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็น

อย่างนี้มาเหมือนกัน แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาออกบวชไปแล้วนะ นี่เวลาออกบวชไปแล้วกว่าจะไปได้ พอไปแล้วนี่ ๖ ปีแสวงหาอยู่ ไม่ไว้วาย ไว้วายปัญหาครอบครัวยัง ไว้วายปัญหาที่เราสร้างขึ้น เราสร้างปัญหาขึ้นมา นี่เวร มนุษย์นะ สัตว์ทั้งหลายเป็นไปตามเวรตามกรรม กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน กรรมจำแนกสัตว์เราเกิดมาเราเป็นไปตามกรรม

นี่ก็เหมือนกัน ครอบครัวยุคต่างๆ ที่เราสร้าง ลูก ๒ คนต่างๆ เราก็สร้างมาทั้งนั้น นี่มันเป็นกรรม กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน กรรมจำแนกหัวใจให้เราเป็นแบบนี้แล้วนี่เรามีเวรมีกรรม แล้วเราจะสลัดทิ้งมันไปได้อย่างไร? นี่เป็นปัญหาเรื่องโลกนะ แล้วเราศึกษามา เห็นไหม เราก็คิดว่าเรามีปัญญา เรามีปัญญาก็เอาสิ่งนี้เที่ยวไปวัดคนอื่นไง แล้วบอกว่าเวลาถามหลวงพ่อก่อนแล้ว หลวงพ่อจะตอบได้ไหม?

คนที่เขามีปัญญาเขาเห็นแล้วเขาสังเวช เขาสังเวชนะ ครูบาอาจารย์ หลวงตาท่านพูดอย่างนี้ะ ในธรรมของใจหลวงตา ท่านบอกว่าคนมาถามตอบได้ ๕ เปอร์เซ็นต์ ๑๐ เปอร์เซ็นต์เท่านั้นแหละ เพราะเขาไม่รู้เรื่องกับเราหรอก ตอบเขาไม่ได้ ตอบไปเขาก็ไม่รู้ อย่างมาก ๒๕ เปอร์เซ็นต์ที่ท่านคุยกับญาติโยม อย่างมากท่านเอาธรรมของท่านออกมาแค่ ๒๕ เปอร์เซ็นต์เท่านั้นแหละ ท่านยังไม่เปิดหมดนะ ถ้าเปิดออกมาท่านบอกว่านิเวศิย์นิเวศรอนอยู่ในยามเต็มยามเลย ไปไหนก็สะพายนิเวศิย์นิเวศรอนไปด้วย แต่ไม่เคยใช้ ไม่เคยใช้

มันไม่เคยใช้ เพราะใช้ไปแล้วนะ นิเวศิย์ระเบิดมาแล้ว เราตายไปแล้วนะ พอระเบิดนิเวศิย์มันลงใจใหม่ พอเราโดนรังสี เราโดนอะไร นี่เราตายไปแล้วยังไม่รู้ว่าตายเมื่อไหร่ ตายไปแล้วยังไม่รู้ว่าตัวเองตายนะ เพราะมันเร็วไป พับตายแล้ว พอจิตมันไปเกิดใหม่ เอ๊ะ เรามาจากไหน? เราตายอย่างไรเรายังไม่รู้ตัว ท่านถึงบอกว่านิเวศิย์นิเวศรอนไม่ใช้เพราะเหตุนี้ไง เพราะระเบิดไปแล้วมันก็ไม่รู้ ระเบิดนิเวศิย์นิเวศรอนมันตายหมดใจใหม่? แต่ถ้าแสดงธรรมมาแล้วนะเราไม่รู้เรื่อง เราไม่รู้เรื่องเราแสดงไปทำไม? คนแสดงก็โง่งนะสิ

คนแสดงเขานลาค เขานลาคที่ว่าพูดไปแล้วเขาไม่เข้าใจ เขาไม่รู้ พอเขาไม่เข้าใจไม่รู้เขาก็เก็บไว้ในใจของเขา เขาจะเอาไปใช้ทำไม? นี่เวลาเราไปตลาดใช้ไหม? เราไปเติมน้ำมัน เห็นไหม น้ำมันเท่าไร? อ้าว น้ำมัน ๑,๐๐๐-๒,๐๐๐ เราจะเซ็นเช็คให้เขาล้าน

หนึ่งหรือ? เอ็งบ้าหรือ? เอ็งเติมน้ำมันเท่าไรก็ใช้เท่านั้น โลกเขาใช้กันแค่นี้ โลกเขาใช้กันแค่นี้ ธรรมก็เหมือนกัน ที่นี้พอธรรมเหมือนกันบ๊อบเราก็ไปสวประมาทเขาใช้ไหม?

นี่เขาบอกเลยนะ คิดว่าหลวงพ่จะตอบหนูได้ไหม? แต่พอตอบมาแล้วเขาบอกว่า หลวงพ่จะตอบได้ไหม? ไม่เคยตอบเลย ไม่ตอบ แต่เดิมเขาก็มาภาวนาที่วัด นี่ไม่ตอบ ไม่ตอบเพราะอะไร? ไม่ตอบเพราะว่าจิตใจมันค้ำ ถ้าจิตใจคนมันคือ มันค้ำ มันไม่รู้จักรักรณะหรือ แต่คนนั้นเข้าใจว่ารู้นะ เขาเข้าใจว่าเขารู้ เพราะสุดมยปัญญาไง จำได้ จำชื่อของธรรมะได้ ธรรมะเป็นอย่างนั้นๆ พอจำชื่อธรรมะได้นี้ น้ำเต้านๆ แล้วไปไหนก็เอาชื่อของธรรมะนี้ไปวัดคนนู้น วัดคนนี่

ชื่อของธรรมะคือกฎหมาย กฎหมายเที่ยวไปจับผิดคนนู้น คนนี้ แล้วกฎหมายเห็นไหม แต่พฤติกรรมของคนมันทำกฎหมายมันผิดมาตราไหนล่ะ? กฎหมายแพ่งหรือกฎหมายอาญาล่ะ? มันทำความผิดทางอาญาหรือทำความผิดทางข้อโกงล่ะ? มันทำความผิดอะไร? นี่จิตใจของคนมันทำความผิดมันแตกต่างหลากหลาย นี่ถือกฎหมายฉบับหนึ่ง แล้วก็ไปวัดคนนะ คนนี้ดีหรือไม่ดี คนนี้ถูกหรือไม่ถูก นี่เพราะอะไร? เพราะนี่คือทฤษฎีไง นี่คือสุดมยปัญญาไง แล้วก็คิดว่าตัวเองมีปัญญาไง แต่วัดไปแล้วไม่เข้าใจว่าจิตนิสัยของคนเป็นอย่างไร

แต่คนที่เข้าใจได้นี้พวกจิตแพทย์ พวกที่เขาศึกษาทางมวลชนเขาจะเข้าใจ เข้าใจว่าปฏิภิกิริยาของสังคม ปฏิภิกิริยาของคนมันจะมีผลตอบสนองอย่างไร? ถ้ามีปฏิภิกิริยาสังคมจิตใจเขาคิดอย่างไร เห็นไหม ทางจิตวิทยาเขาจะรู้ของเขาได้ ฉะนั้น เขารู้ได้ เขาศึกษามาทางนี้เขายังรู้ได้ นี่สุดมยปัญญานะ ที่นี้สุดมยปัญญา จินตมยปัญญา แล้วภาวนามยปัญญาล่ะ?

ที่นี้สิ่งที่ว่า “หลวงพ่จะตอบหนูได้ไหม?” เพราะไม่ตอบมาตั้งแต่ต้น เพราะตอบไปแล้ว ถ้ากระแทกไปแรงๆ คนเรานี้มันรับไม่ได้ พอรับไม่ได้มันก็จะแฉกออกไปนอกเรื่องนอกราว ถ้ารับไม่ได้ แล้วเวลาเข้ามาในวัดทำไมเราไม่ให้เขาเข้ามาภาวนามา มันมาภาวนา ถ้าคนอย่างนี้มันไปกวนคนอื่นไง มันไปกวนคนอื่น ถ้าคนอื่นทำให้เราสะเทือนใจเราจะไม่พอใจมาก แต่เราไปทำให้คนอื่นสะเทือนใจไม่รู้

แปลก คนอย่างนี้แปลกมากนะ ถ้าเราภาวนาอยู่ ใครมากระทบกระเทือนนี้ไม่พอใจมากเลย เพราะเราต้องการความสงบ แต่ถ้าเราไปทำให้คนอื่นสะเทือนใจนะ ไม่เป็นไร เป็นธรรมดา เป็นธรรมดา เพราะเราไปคุยธรรมะกัน เราไปถามเรื่องธรรมะเขา นี่ใง น้ำร้อนๆ มันเป็นแบบนี้ น้ำร้อนๆ ถูกก็ไม่รู้ว่าถูก ผิดก็ไม่รู้ว่าผิด มองปัญหาประเด็นเดียว มองปัญหามุมเดียว มุมที่ความเห็นของตัวใจ เพราะเป็นด้วยมุมมองของตัวมุมมองเดียว ไม่มุมมองแตกต่าง ถ้ามุมมองแตกต่างมันจะรู้ของมันว่าควรและไม่ควร

สิ่งที่ควรและไม่ควร เวลาอาบดินะ นี่สิ่งที่ควรถือว่าไม่ควร ไม่ควรถือว่าควรเป็นอาบดินแล้ว สิ่งที่ควรหรือไม่ควร แล้วนี่ควรหรือไม่ควรที่ว่าคนนั้นต้องเป็นอย่างนี้ คนนี้ต้องเป็นอย่างนี้ หลวงพ่อจะตอบหนูได้ไหม? ไม่ตอบ ไม่ตอบมาแต่ไหนแต่ไร ไม่ตอบ เพราะสงสารไอ้ ๒ ตัวนั้น เพราะพูดไปแล้ว ถ้าเรื่องปัญหาครอบครัวก็ไปลงที่ไอ้ ๒ ตัวนั้น ไอ้ ๒ ตัวเล็กๆ นั่นแหละ ถ้าพูดไปปัญหาครอบครัวมันก็ไปลงไอ้ ๒ ตัวนั้น แล้วปัญหาครอบครัวแล้วก็บอกว่าทำไมเป็นอย่างนั้น? ทำไมหนูไม่มีโอกาสอย่างนั้น?

โอกาสหรือไม่โอกาสนะ สิ่งใดทำแล้วเสียใจภายหลังไม่ดีเลย แล้วสิ่งนี้เราเป็นคนสร้างขึ้นมา แล้วพระสร้างขึ้นมาแล้วเราจะทำอะไรล่ะ? เราจะทำอะไร เราก็ต้องดูแลไป พอบอกดูแลไปก็บอกไม่ได้นะ อะไรก็ต้องให้เด็กมันโตก่อนแล้วค่อยมาปฏิบัติ ให้เด็กมันโตก่อนแล้วค่อยมาปฏิบัติ เราเลี้ยงลูกเราก็ปฏิบัติได้ เราเลี้ยงลูกนะ เราเห็นลูกเราโตขึ้นมา เห็นไหม เด็กนี้นิสัยมันเป็นอย่างไรเราพิจารณาได้ คนเราปฏิบัตินะ ปฏิบัติที่บ้านก็ได้ ปฏิบัติที่ไหนก็ได้ แล้วแต่กรรมของคน แต่ถ้าเอาจริงเอาจังขึ้นมา เราที่เข้าป่าไป เข้าป่าไปเพราะมันเข้มข้นใจ

ฉะนั้น สิ่งที่ว่า

ถาม : หลวงพ่อจะตอบหนูได้หรือเปล่า? พอหลวงพ่อดตอบไปแล้วบอก เออตอบได้

ตอบ : มันตอบได้อยู่แล้วแต่เขาไม่ตอบเอ็งรู้ไหม? เขาไม่ตอบเพราะว่าตอบไปนี่มันเป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ สิ่งที่เป็นประโยชน์ ไม่เป็นประโยชน์ เวลาภาวนานี้สมาธิยังทำไม่ได้ เพราะสมาธิยังทำไม่ได้จะไปคุยอะไรเรื่องธรรมะ

ฉะนั้น เวลาแสดงธรรมๆ แสดงธรรมให้เหตุให้ผล ให้เหตุให้ผลว่า หนึ่งถ้าจิตมันเป็นโลกมันจะฟุ้งซ่านอย่างนี้ ถ้าจิตมันเป็นโลก คำว่าเป็นโลก เห็นไหม เราปล่อยวางขนาดไหนมันก็ยังเป็นโลกอยู่ เป็นโลกหมายถึงว่าสามัญสำนึกเรานี่ เวลามันฟุ้งซ่านขึ้นมามันฟุ้งซ่านมาก เวลามันปล่อยวางแล้วก็ปล่อยวาง แล้วมันคืออะไร? มันก็คือโลก มันยังไม่เข้าสมาธิเลย พอเข้าสมาธินะ พอเข้ามาสมาธิ นี่พุทโธ พุทโธเข้าสมาธิ สมาธิคือความสงบร่มเย็น นี่สมาธิ เห็นไหม หลวงตาบอกสมาธิคือใครทำสมาธิได้เหมือนมีบ้านหลังหนึ่ง ถ้าเราทำสมาธิไม่ได้เหมือนคนไม่มีบ้าน คนไม่มีบ้านมันจะนอนตามท้องถนน มันจะนอนตามชายคาบ้านของคน

จิต จิตที่มันไม่มีสมาธิของมัน มันก็อาศัยสัญญาอารมณ์ที่มันแสวงหาของมัน มันอยู่ของมันเหมือนคนไม่มีบ้าน ถ้าคนไม่มีบ้าน มันต้องอาศัยชายคาบ้านคนอื่นนอน แต่พอเราพุทโธ พุทโธจนจิตเราสงบขึ้นมาเหมือนมีบ้านหลังหนึ่ง คนมีบ้านหลังหนึ่ง คนมีบ้านมันหลบแดด หลบฝนในบ้านของมัน มันมีที่พักของมัน เห็นไหม แต่ขณะมีที่พักของมันนี่ก็ยังเป็นโลก เป็นโลกเพราะอะไร? เป็นโลกเพราะสมาธิแกกัเลสไม่ได้

สมาธิแกกัเลสไม่ได้หรอก แต่ถ้าไม่มีสมาธิ ภาวนามยปัญญาเกิดขึ้นมาไม่ได้ ปัญญาที่เกิดขึ้นมานี่เขาเรียกโลกียปัญญา ปัญญาเกิดจากโลก ปัญญาเกิดจากกิเลสของเรา ปัญญาที่เกิดขึ้นมานี้ปัญญากิเลสทั้งนั้นแหละ แต่ปัญญากิเลสที่มันคิดธรรม ปัญญากิเลสที่มันคิดไปทางโลกนะ คิดไปทางความโลก ความโกรธ ความหลง มันจะเอาพินไฟมาเผาตัวมัน เวลาปัญญามันคิดเรื่องธรรม ปัญญามาคิดเรื่องธรรม เห็นไหม นี่จิตกับปัญญา เพราะจิตมันเป็นจิต จิตนี้มันเป็นภวาสวะ ใจความรู้สึกลึกซึ้งมันเป็นปัญญา

ปัญญาโลกๆ คือความรู้สึกลึกซึ้ง ความรู้สึกลึกซึ้งนั้นไปตรีกในธรรม พอตรีกในธรรมมันก็โล่งโล่ง เพราะมันตรีกในธรรมไง มันตรีกในธรรมมันก็ปลดปล่อย มันก็ปล่อย โอ๊ย ว่าง ว่าง นี่โลกๆ ทั้งนั้น โลกๆ ทั้งนั้นยังไม่เข้าสมาธิเลย ถ้าโลกๆ ทั้งนั้น ถ้ามันเป็นอย่างนั้น เวลาพูดกันอย่างนั้น เพราะเอาปัญญาไปตรีกในธรรม คิดเรื่องธรรมะ คิดเรื่องธรรมะ แต่ไม่ใช่ธรรมะของมัน มันคิดเรื่องธรรมะ เห็นไหม ถ้าไม่อย่างนั้นมันก็ปล่อยวางเข้ามาเป็นสัมมาสมาธิ นี่พอเป็นสมาธิ สมาธิก็ยังเป็นโลก

ถ้าสมาธิเป็นโลก ถ้าเวลาเราพุทโธ พุทโธ พุทโธเพื่อเข้าสู่ความสงบร่มเย็น ถ้าใช้ปัญญาตรีกในธรรมนะ ตรีกในธรรมะมันก็เป็นปัญญาอบรมสมาธิ ถ้ามันเป็นปัญญา

อบรมสมาธิ เห็นไหม เพราะเขาไม่เข้าใจว่าเป็นปัญญาอบรมสมาธิ รู้ตัวทั่วพร้อมมันเป็น
 อย่างนี้ นี่ใช้ปัญญานั้นแหละ เขาบอกปัญญานี้เป็นปัญญาวิปัสสนา รู้ตัวทั่วพร้อมมันเป็น
 อย่างนี้ พอมันปล่อยเข้ามาๆ อะไร? ปล่อยเข้ามาคือคัตเฮ้าท์ คือตัดช่วงกัน พอปล่อยมันก็
 ปล่อย มันปล่อยแล้วมันไม่เข้ามาสู่จิต เพราะเขาก็ว่าเป็นวิปัสสนา แต่ถ้าเป็นปัญญา
 อบรมสมาธิใครเป็นคนคิด? จิตเป็นคนคิด

ความคิด เห็นไหม ความคิดเกิดจากจิต พอความคิดเกิดมาจากจิต พอมันดับที่
 ความคิดมันเข้ามาสู่จิต นี่ปัญญาอบรมสมาธิ สมาธิคือมันเข้าสู่จิตจิต มันเข้าสู่จิตเดิมแท้
 พอมันเข้าสู่จิตจิต นี่มันจะเข้ามาสู่ตัวจิต ถ้าตัวจิตๆ มันเป็นสมาธิ สมาธิมันใช้ปัญญาของ
 มัน ปัญญาในอะไร? ปัญญาที่มันรู้อาการของใจ ปัญญาที่รอบรู้ในกองสังขาร ปัญญาที่
 มันสววยอารมณ์ จิตมันสววยใจ ถ้าจิตไม่สววยมันคิดไม่ได้ แต่มันไม่รู้ ไม่เห็นของมัน พอ
 จิตมันสงบเข้ามา พอมันสววยมันเห็น มันจับ พอมันจับขึ้นมานะ นี่ถ้าจับอย่างนี้มันถึงจะ
 เป็นสติปัญญา ๔ มันถึงจะเป็นวิปัสสนา

ฉะนั้น สมาธิตัวยังไม่มี เวลาพูดถึงสมาธิ พอพูดถึงเวลาสมาธิพิจารณาเป็นธรรมชาติ
 ธรรมะเป็นอย่างนั้น แล้วก็เกี่ยวน้ำตื้นๆ นั่นนะ บ่อน้ำตื้นๆ ความคิดซื่อป้อ แล้วก็เกี่ยวเอา
 ธรรมะไปเทียบคนนั้น พระองค์นั้นว่าอย่างนี้ พระองค์นี้ว่าอย่างนั้น หลวงพ่อว่าอย่างนั้น
 หลวงพ่อว่าอย่างนี้ เรานั่งฟังมานานแล้วแหละ แล้วเวลาบอกว่าหลวงพ่อกำลังพูดอย่างนี้ พูด
 อย่างนี้ไม่ได้ ผิด พูดอย่างนี้ไม่ได้ผิด น้ำตื้นๆ น้ำเขาลึกกว่า บ่อเขาลึกกว่าก็บ่อว่าบ่อลึก
 ไม่มี ต้องน้ำตื้นๆ อย่างนี้ ต้องถมให้บ่อน้ำตื้นๆ ตักชั้น ๒ ชั้นก็หมด ถ้ามันลึกกว่านั้นมัน
 ไม่ใช่มันผิด ก็คิดกันไป

เพราะเวลาคุยกับเรา พูดกับเรานั้นวัดกันหมดแล้วแหละ ถ้าวัดกันหมดแล้ว
 เพียงแต่ว่า เพราะว่าอะไร? เขาพูดมาบอกว่าตอบเรื่องอ้างเล่ห์ไป พอตอบอ้างเล่ห์ไปเขา
 บอกมันสะเทือนใจมาก แต่ก่อนนั้นไม่คิดว่าหลวงพ่อกับจะตอบหนูได้เลย ไม่คิดว่าตอบหนู
 ได้เลย เพราะคิดว่าถ้าตอบไปแล้วมันจะตีโพยตีพายไปเกี่ยวกับเรื่องลูก เรื่องสามี เรื่อง
 ต่างๆ เพราะคนเรามันคิดแต่ว่าตัวเองจะไปให้ได้ แล้วมันก็คิดว่าสิ่งนี้เป็นภาระ เป็นสิ่งที่
 กอด่วงเรา ถ้าสิ่งที่กอด่วงเรา ถ้าคนมีปัญญานะ สิ่งที่เกิดกอด่วงเรา เราก็ต้องดูแลรักษาเอาไป
 พร้อมกับเรา แต่ถ้าคนไม่มีปัญญา สิ่งที่เกิดกอด่วงเรานั้นก็สลัดทิ้ง มันก็จะทำลายสิ่งที่กอด่วง
 เรา

นี่เราก็คิดของเรา เราเห็นปัญหาของเรา เราถึงไม่พูดอะไรไป ไม่พูดอะไร นี่กรรมของสัตว์ กรรมนี้มันเปรียบเหมือนกับหลวงปู่มัน หลวงปู่มันตอนที่ท่านไปอยู่ที่ห้วยทราย แม่ชีแก้วเป็นผู้หญิงเด็กๆ แล้วเวลาภาวนานี้ภาวนาดีมาก พอภาวนาดีมาก หลวงปู่มันท่านบิณฑบาตไปท่านก็บอกเด็กคนนั้นบอกให้ไปหาที่วัดนะ เพราะที่นั่นมันไม่สมควรที่จะคุยกัน พอเด็กคนนั้นตามไปที่วัดท่านก็ถามเรื่องภาวนา สอนเรื่องภาวนา พอสอนเรื่องภาวนา ภาวนามันก็ภาวนาไปดีมาก ชาวบ้านเขาก็มีนิทานนะ บอกว่าหลวงปู่มันไปชอบเด็ก ชอบเด็กเล็กๆ นี่ชอบเด็ก

นี่โลกเขามองไปอย่างหนึ่งไง มองว่าหลวงปู่มันชอบเด็ก พอบิณฑบาตมาก็บอกว่าให้เด็กคนนี้ไปหาที่วัด แต่หลวงปู่มันรู้ว่าเด็กคนนี้นั้นภาวนาดี เพราะเด็กคนนี้นะเขาใส่บาตรทุกวัน พอใส่บาตรทุกวัน พอวันนั้นที่หลวงปู่มันจะเรียกมาวัดเพราะเขาจะนั่งข้าวเหนียวใส่บาตร เขาก็แซ่ข้าวเหนียวไว้ก่อน พอแซ่ข้าวเหนียวไว้เสร็จแล้วเขาจะนั่งเขากลับไป พอกลับไปแล้วจิตมันรวมลง มันออกไปเลยไง พอออกไปเลยนี้ โอ๊ย เราตายแล้วแหละ จิตมันออกจากร่างนี้ไปเราตายแล้วแหละ นี่เราแซ่ข้าวเหนียวไว้แล้วนะ แล้วพรุ่งนี้ใครจะนั่งข้าวเหนียวใส่บาตรแทนเรานะ โอ๊ย ตอนนี้เราก็ตายแล้วนะ

นี่จิตมันออกไปมันเห็นนะ ตัวเองนึกว่าตาย แต่สุดท้ายแล้วพอมันตื่นขึ้นมามันยังอยู่ใช่ไหม? นี่หลวงปู่มันรู้ หลวงปู่มันถึงบอกว่าไปวัดนะ พอไปวัดไปถามเรื่องนี้ไง อธิบายให้ฟังว่าจิตมันออกอย่างนี้ มันรู้อย่างนี้ ต้องรู้ไว้อย่างนี้ ต้องดูแลอย่างนี้ ท่านก็ดูแลมาตลอด พอดูแลมาตลอดแล้ว ตอนหลวงปู่มันท่านต้องชุดงค์ต่อไป ท่านถึงเล่าให้หลวงตาฟังจากความวิตกของท่านไง นี่ถ้าเป็นเด็กผู้ชาย เราก็จะขอพ่อแม่เขาบวชเป็นเณรไปกับเรา แต่นี้เป็นเด็กผู้หญิง เอาไปไม่ได้ ตัดใจไป

มันก็เป็นกรรมของสัตว์ บอกเลยก่อนจะไปเป็นกรรมของสัตว์นะ บอกว่าอย่าภาวนานะ เราไม่อยู่อย่าภาวนานะ กลัวจะหลุดใจ กลัวจะเสีย อย่าภาวนานะ นี้อย่าภาวนานะให้อยู่ที่นี้ไป มันก็เป็นกรรมของสัตว์ ถ้าต่อไปข้างหน้าจะมีคนมาสอน ก็มีคนมาสอน ถ้าเป็นกรรมของสัตว์ นี่กรรมของสัตว์ไง หลวงปู่มัน ขนาดแม่ชีแก้วภาวนาดีขนาดนั้น แต่เวลาจะชุดงค์ไปนี่เอากันไปไม่ได้ กรรมของสัตว์คือต้องวางไว้ก่อนไง ต้องวางตรงนั้นไว้

นี่คนที่มีกรรม เห็นไหม เขาไม่แบกโลกหรอก เขาไม่แบกกันไปที่ว่ามันจะไปกันไม่ได้ก็แบกกันไป อู๋ ไปขอพ่อ ขอแม่ พ่อแม่ก็ร้องไห้ พ่อแม่ก็มีปัญหา อู๋ มันสะเทือนกันไปหมดนะ คนที่มีกรรมเขาไม่ทำกันอย่างนั้น สิ่งที่ได้ก็ทำ สิ่งที่ไม่ได้มันต้องมีเหตุการณ์ข้างหน้าที่จะทำการไป

นี่ก็เหมือนกัน กลับมาที่ปัญหานี้ กลับมาที่ปัญหาว่า

ถาม : ถ้ามันเป็นอย่างไร? กราบขอบพระคุณ

ตอบ : กราบขอบพระคุณ มันเป็นที่นิสัยของตัว มันเป็นที่นิสัยของตัว ฉะนั้นเวลาตอบไปแล้วเขาถึงตอนนี้เห็นค่าแล้ว เห็นไหม เมื่อก่อนก็ว่าหลวงพ่อดอบหนูไม่ได้ หนูนี้ฉลาดกว่าหลวงพ่อ เรานี้เป็นบ่อน้ำร้อนๆ หลวงพ่อนี้น้ำในขันเลย ปัญญามีเฉพาะอยู่ในขัน ไปไหนไม่รอดหรอก นี่มีแค่ขันหนึ่งเที่ยวไม้ เที่ยววอดสอนเขา ตัวเองลึกซึ่งมาก พอเจออ่างเล่้เข้าไปนี่ร้องเลย เพราะเขาบอกว่าให้ตอบจริงๆ ก็ตอบแล้วไง

นี่ตอบจริงๆ แล้วนี่ก็ตอบอีก เพียงแต่ตอบว่าเรื่องนี้มันควรจบแล้วละ มันจบเพราะว่ามัน เพียงแต่การตอบปัญหาธรรมะเขาตอบให้คนนั้นสำนึก การตอบปัญหาธรรมะนี้ตอบให้คนสำนึก คนหลงให้พ้นจากความหลง คนไม่เข้าใจให้พ้นจากความไม่เข้าใจ การตอบปัญหาธรรมะไม่ใช่ตอบสูงส่งไปกว่านี้หรอก ตอบที่คนหลงให้พ้นจากการหลงนั้น คนที่ลืมตัวให้มีสำนึกถึงตัว ถ้ามีสำนึกถึงตัวมันก็ให้คนๆ นั้นเริ่มต้นจากภavana เพราะไม่มีสิ่งใดในโลกนี้มีค่ากว่าหัวใจของคน ถ้าหัวใจของคนนะ ถ้ามันกลับมาที่หัวใจของคน กลับมาที่ความรู้สึกนึกคิดอันนี้ นี่ประเสริฐที่สุด

ถ้าประเสริฐที่สุด เพราะมันเริ่มต้นที่นี้ไง จะดีจะชั่วมันอยู่ที่นี้ไง แต่เราไปมองว่าดีชั่วอยู่ที่นิสัย อยู่ที่ข้างนอก แต่ดีชั่วมันอยู่ที่จิต ดีชั่วมันอยู่ที่นี้ เกิดตามันอยู่ที่นี้ ถ้าอยู่ที่นี้ ถ้าสำนึกได้มันเข้ามาอยู่ที่นี้ นี่พูดถึงความรู้สึกนึกคิดนะ แล้วเวลาคำถามถามต่อเนื่องมา บอกว่า

ถาม : คือหนูเห็นหลวงพ่อดอบคำถามเรื่องง่วงๆ ไม่เห็นตอบวิธีที่หนูทำเลย

ตอบ : เพราะเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดถึงพระโมคคัลลานะที่
ให้ลูบหน้าหนูก็ไม่เห็นด้วย หนูภาวนาของหนูไปมันประสบความสำเร็จ มันเป็นความดี
เขาว่าเขามีปัญญา มีปัญญาอีกแล้ว

ถาม : คือหนูไม่เห็นหลวงพ่อดอกคำถามเรื่องง่วงๆ นั้นเลย

ตอบ : ตอบทุกวัน แต่คนถาม สมอ่งนี้มีแต่จี๋เลื่อย ถ้าสมอ่งไม่มีจี๋เลื่อยนะ เรา
บอกว่าพุทโธซัดๆ สิ่งที่เขาอารัมภบทมาเยอะเยอะเลยว่ถ้าเวลาเขาง่วงขึ้นมาเขาจะ
ตั้งใจของเขา เขาจะกำหนดพุทโธของเขา ซัดให้เต็มที่เลย เวลาเราพูดเราบอกว่าพุทโธ
ซัดๆ พุทโธซัดๆ มันครอบคลุมหมดเลย พุทโธซัดๆ ตั้งใจมันก็ซัดไหม? พุทโธซัดๆ ก็ที่
อารัมภบทมาทั้งหมดเลยนี้ สรุปของเราคือพุทโธซัดๆ ใจ ถ้าพุทโธซัดๆ ซัดๆ คือสติ
พร้อม ถ้ามีสติพุทโธมันก็ซัด ถ้ามีความระลึกอยู่พุทโธมันก็ซัดเจน พุทโธอยู่กับเรามันก็
ไม่คิดออกนอกเรื่อง ถ้าพุทโธซัดๆ มันจะง่วงได้อย่างไร?

คนที่ง่วงงนะ พุทโธ พุทโธ พุทโธ แล้วพุทโธมันก็จางไปๆ ความง่วงมันก็แทรก
เข้ามา แต่ถ้าเราพุทโธซัดๆ นะความง่วงมันแทรกเข้ามาไม่ได้หรอก พุทโธซัดๆ มันคลุม
หมด แต่ถ้าอธิบายอย่างนี้นะ เพราะต้องการอธิบายกันอย่างนี้ เวลาพูดถึงปัญหาธรรมะก็
คุยกันทีหนึ่ง ๕-๖ ชั่วโมง ใครมาถามปัญหาหนึ่งก็ตอบคนนี้ ๕ ชั่วโมง คนนั้นมาถาม
ปัญหานี้ก็ตอบอีก ๕ ชั่วโมง วันหนึ่งตอบได้ ๒ คน ๑๐ ชั่วโมง เกินเวลาทำงาน ๘
ชั่วโมงด้วย แต่ถ้ามันพุทโธซัดๆ นะ ถ้าซัดๆ อย่างไรล่ะ? เพราะว่าการตอบปัญหานี้นะ
การปฏิบัติ ถ้าเราปฏิบัติแล้วได้ผล เราปฏิบัติแล้วมันเห็นผลมันจะรู้ของมัน

นี่ไงปัจจัยตัดตั้ง สันทิภูริโก แต่ถ้าเราบอกขนาดไหนนะ บอกขนาดไหนถ้าเขาจับ
ประเด็นไม่ได้ หนึ่งจับประเด็นไม่ได้ สองทำไม่เป็น ทำไม่ได้ การทำไม่ได้เพราะเราเคย
ทำสิ่งใด สิ่งนั้นก็เป็สิ่งที่ถนัด พอเราจะให้ทำวิธีการอื่นมันทำไม่ได้เลยละ ถ้ามันทำ
ไม่ได้เลยเพราะอะไร? มันทำไม่ได้เลยเพราะมันไม่ชำนาญ แล้วเวลาชำนาญ ถนนวนหนทาง
เราเดินไปเรายังเดินหลงทาง เวลาเดินไปนะ จิตนี้ขนาดเรากำหนดพุทโธ พุทโธ มันนั่ง
หลับอยู่แล้วนะมันยังบอก แหม พุทโธจนหายหลวงพ่อ มันเป็นสมาธิดีดี ดีนี้นั่งหลับมา
ขนาดนั่งหลับมันยังไม่รู้ว่ามันนั่งหลับ แล้วไปบอกให้มันทำอีกทางหนึ่งมันจะทำอย่าง
ใด?

ฉะนั้น บอกว่าถ้าพุทโธซัดๆ พุทโธซัดๆ ถ้ามั่นซัดๆ ได้ ซัดๆ นี่สติมันมาแล้ว ก็
จะบอกว่าง่วงเพราะนิรณธรรม ง่วงเพราะ อธิบายเรื่องเหตุของความง่วง ๕ ชั่วโมง พอ
อธิบายถึงความง่วง ๕ ชั่วโมงแล้ว วิธีแก้ความง่วงอีก ๕ ชั่วโมง อธิบายกันไป พอไปหา
หลวงตา หลวงตาจะบอกว่าถูกไหม? ถามหลวงตาว่า

“ภวานานี้ถูกไหม?”

หลวงตาบอกว่า “ถูก”

“แล้วทำอย่างไรต่อไป?”

“ให้ซู้ ให้ซู้”

เพราะอะไรรู้ใหม่? เพราะเวลาตอบปัญหานี้ละ คนๆ หนึ่งคุยเรื่องการปฏิบัติกันนี้
คนๆ หนึ่งกว่าจะผ่านขั้นตอนมาแต่ละขั้นมันคุยกันมาเป็นปีๆ แล้วคนไทย ชาว
พุทธนี่นะ ชาวพุทธมี ๖๐ กว่าล้านใช่ใหม่? มัน ๕๐ เปอร์เซนต์ แล้วคิดดูสิว่าเราจะตอบ
ปัญหานี้มันตอบปัญหาจนเมื่อ ที่นี้พอจนเมื่อท่านบอกให้ซู้ๆ ซู้ๆ อย่างเดียวเลย เพราะ
อะไร? เพราะเราจี๋เกียดพูด เราเหนื่อย เราจี๋เกียดพูด

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าพุทโธซัดๆ มันคลุมมาหมดแล้วละ ถ้าพุทโธซัดๆ นี่เขาบอกว่า
เขาตั้งใจเต็มที่เลย ตั้งใจเต็มที่ ถ้าตั้งใจก็สติง ถ้ามั่นทำได้มันก็ทำได้ไง แต่อธิบายไปเรื่อย
แปดพันเก้า เราอธิบายไปแล้วเขาบอกเขาทำได้ ทำได้ก็สาธุ ถ้าทำได้นะเพราะความง่วง
มันหายหมด ความง่วงมันหายหมดนะ เวลาเราปฏิบัติกัน เวลาทุกคนว่าปฏิบัติ เวลาจิต
มันดีขึ้นมาคือว่ามันนั่งที่หนึ่ง ๕-๖ ชั่วโมง ถ้ามั่น ๕-๖ ชั่วโมงแล้ว ถ้าเราใช้ปัญญาได้ เรา
ฝึกหัดใช้ปัญญาแล้ว

ที่นี้บางคนบอกว่านั่งไปแล้วจะต้องให้จิตสงบ แล้วต้องให้รู้เห็นไปตามความเป็น
จริง ถ้าเป็นจริงเราถึงจะพิจารณา มันก็เหมือนกับบอกว่าตอนนี้ในท้องตลาดรถเขาขาย
เงินสดหรือขายเงินผ่อน ถ้าใครมีเงินสดไปซื้อรถนะ นี่ตัวแทนขายรถเขาไม่อยากขายให้
เลย เพราะเขาได้กำไรน้อย แต่ถ้าซื้อเงินผ่อนเขาชอบ เพราะเงินผ่อนมันคิดตามแต่ว่ามันก็
เปอร์เซนต์ เขาคิดดอกเบี้ยไป

นี่ก็เหมือนกัน เวลาเราปฏิบัติใช้ใหม่เราก็บอกพุทโธ พุทโธ พุทโธจนจิตสงบเลย จะซื้อรถเงินสดไง จะให้มันมีกำลังพอแล้วก็จะไปถอยรถเงินสดเลย แล้วคนที่ซื้อรถเงินสดมันมีที่คนละ? มันมีที่คน? แต่เงินผ่อนนี้ทั่วประเทศไทย ฉะนั้น เวลาจิตมันพุทโธ พุทโธจนมันสงบบ้างแล้วมันเงินผ่อน เงินผ่อนคือฝึกหัดใช้ปัญญา ถ้าเงินผ่อนเราฝึกหัดใช้ปัญญา นี่ถอยรถมาแล้วแต่รถยังไม่เป็นของเรา เพราะรถนี้ยังเป็นของไฟแนนซ์อยู่ ถ้าเราผ่อนเสร็จแล้วเดี๋ยวเขาโอนให้เราเอง

พอเราพิจารณาของเรา ถ้าจิตสงบแล้วพิจารณาเลย นี่เราพิจารณาของเรา พิจารณาในอะไร? พิจารณาในกาย ในเวทนา ในจิต ใจธรรม ในชีวิต ในชีวิตประจำวันนี่เป็นธรรม ธรรมะ ธรรมารมณ์ สัจธรรม ความรู้สึกนึกคิดเรานี้เป็นธรรมๆ ถ้ามีสมาธิ ถ้าไม่มีสมาธิเป็นกิเลส เป็นกิเลสเพราะอะไร? เพราะมันเหยียบย่ำหัวใจ แต่ถ้ามีสมาธิละสิ่งนี้จะ เป็นธรรมแล้ว เป็นธรรมเพราะเราเป็นฝ่ายนึกคิด เราเป็นคนบริหารจัดการ เราเป็นผู้ดูแล แต่ถ้าไม่มีสมาธิละกิเลสมันดูแล กิเลสมันเหยียบหัว กิเลสมันกระแทบ พอกิเลสกระแทบ มันก็เจ็บ แต่ถ้ามันมีสมาธิบีบเราผู้เป็นบริหาร คือเรามีเงินคาวนหรือเปล่าละ?

ถ้าเราคาวนรถออกมาได้ ถ้าเรามีสมาธิคาวนได้ พิจารณาได้ พิจารณาได้ นี่มันพิจารณาได้ นี่เขาบอกว่าภาวนาแล้วจะต้องจิตสงบเต็มที่แล้วมันจะใช้ปัญญา แล้วปัญญาจะใช้เมื่อไหร่? นี่เรามันเถรตรงกันเกินไปไง เเถรสองบาทรถ เขาบอกให้ทำความสงบก็บ่น โอ้อโฮ แล้วต้องทำความสงบนะ แล้วเมื่อไหร่มันจะสงบสักที หนูปฏิบัติมาตั้งหลายปี หนูก็ยังไม่ได้ใช้ปัญญาเลย หนูก็ไม่ได้วิปัสสนาเลย เวลามันเถรตรงมันก็อ้างไปหมดเลย เมื่อไหร่มันจะสงบเสียทีละ?

นี่เวลาเขาบอก เห็นใหม่ ทางรู้ตัวทั่วพร้อมบอกว่าต้องใช้ปัญญาวิปัสสนา พอใช้ปัญญาไปเลยบอกว่าสมาธิมันไม่มีค่า สมาธิเป็นสมณะ สมาธิมันไม่มีประโยชน์ต้องใช้ปัญญาไปเลย นี่มันสุดโต่งไปทั้งนั้นเลย โลกเวลาปฏิบัติมันเป็นเรื่องโลกๆ ไร เรื่องโลกคือสุดโต่ง นี่ตกซ้ายและขวา อัตตakilมถานุโยค กามสุขัลลิกานุโยค ไม่ลงมัชฌิมาปฏิปทา ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าลงที่มัชฌิมาปฏิปทา แต่เวลาจิตเราสงบแล้วมันเป็นมัชฌิมาปฏิปทาไหม? ยัง ยังไม่เป็น แต่ต้องฝึกหัดใจ

เวลาสุดโต่งนี้ง่ายมาก สุดโต่งไปทางซ้ายก็ได้ ขวาก็ได้ นี่ตกขอบไปเลย เวลาตกขอบนี้ทำได้เลย เพราะตกขอบแล้ว ผลของมันเพราะมันเป็นสันดานอยู่แล้ว แต่ว่า

มัชฌิมาปฏิปทาเพื่อไปเอาผลงานนี้ทำกันไม่ค่อยได้ แล้วทำยากมาก แล้วมัชฌิมาอย่างไรล่ะ?

นี่ถ้าจิตมันสงบแล้ว นั่นแหละมันมีฐานแล้ว พอฐานก็ฝึกหัดใช้ปัญญา นี่แหละคือการฝึกฝนทางมัชฌิมาปฏิปทา เพราะปัญญาที่มีสมาธิเป็นผู้รองรับให้มันมีปัญญา ปัญญาที่สมาธิรองรับแล้ว พอพิจารณาไปมันจะพาดพันกิเลสนะ พอพิจารณาไปมันเหมือนพระอรหันต์เลยแหละ นู่นก็รู้ นี่ก็รู้ นู่นก็ปล่อยวาง นู่นก็เว้งว่าง เหมือนพระอรหันต์เลย นี่มันฝึกหัด นี่แค่ฝึกหัดนะ แต่เวลาจิตมันบอกว่าเป็นพระอรหันต์แล้วมันดีไปหมดเลย

บ่อน้ำตื้นๆ แต่ถ้าบ่อน้ำมันลึกนะ บ่อน้ำมันลึกเพราะอะไร? เพราะน้ำตื้นๆ เวลาน้ำมันแห้งมันรู้ ก้นบ่อมันมีแต่เศษกรวด เศษหิน เศษทราย เวลาน้ำมันแห้ง เวลาวิปัสสนาไป ภาวนาไป พอสมาธิมันเสื่อมหมด ทุกอย่างน้ำมันแห้งหมดเลย ถึงได้รู้ว่าอ้อ น้ำตื้น นี่บ่อน้ำตื้น เขามีบ่อน้ำลึก เขาเจาะผ่านลงไปมันจะมีน้ำลึกกว่านี้ มันทำมากเข้าไป บ่อน้ำจะลึกขึ้นไป ลึกจากอะไร? ลึกจากประสบการณ์ไง ถ้าตื้นเข้าไปมันก็จะไปเจอหิน เจอทราย เวลาน้ำมันแห้ง

ถ้ามันลึกลงไปบ่อน้ำลึกไซ้ไหม? บ่อน้ำตื้นมันก็ใช้น้ำมา พอมันผ่านชั้นดินไปมันก็ไปเจอน้ำอีก พอชั้นดินมันก็จะไปเป็นชั้นดินตลอดไป มันจะรู้นี้ธรรมชาติมันลึกซึ่งกว่าที่เราคิดอีกหลายชั้น ลึกลับซับซ้อนเยอะนัก นี่เราไม่เคยปฏิบัติ เราใช้แต่บ่อน้ำตื้น พอเขาบอกบ่อน้ำลึกที่มีอยู่ ทำไมฉันต้องไปด้วยล่ะ? บ่อน้ำแค่นี้มันก็พอกินแล้วแหละ บ่อน้ำนี้มันก็เป็นนิพพานอยู่แล้วแหละ นิพพานมันก็อยู่แค่เอื้อมนี่แหละ มันทำไมต้องไปเอาน้ำลึกขนาดนั้น? ทำไมมันต้องยุ่งยากขนาดนั้น? ทำไมต้องลำบากขนาดนั้น?

นี่มันเหมือนกันแหละ เหมือนกันเวลารู้ตัวทั่วพร้อมเขาบอกว่าไม่ต้องทำสมาธิไป ให้อ้วกทำสมาธิบอกว่าถ้ามันผิดพลาดมาแล้ว ปฏิบัติรู้ตัวทั่วพร้อมมาแล้วมันไม่ได้ผล เพราะมันไม่ซาบซึ่งใจ เวลามันเกิดปัญญาขึ้นมาก็เป็นปัญญาโลกๆ ปัญญาการสังเวช ปัญญาทางโลกใจมันไม่ซาบซึ่งใจ เห็นโทษของมันก็พยายามจะทำจิตใจให้ลึกซึ่งขึ้นไป เพื่อจะภาวนาๆ พุทโธเพื่อให้จิตสงบ แล้วเมื่อไหร่มันจะได้ใช้ปัญญาล่ะ? นี่มันตกไปซ้ายและขวา มันไม่มัชฌิมาปฏิปทา แต่ถ้าขีปภาปัญญาที่รู้ง่ายเขาก็ทำของเขาได้ แต่ถ้าเราไม่ได้เราก็พยายามทำของเราให้มันมากขึ้น

นี่พูดถึงเขาบอกว่า

ถาม : ทำไมหลวงพ่อก็ไม่ตอบคำถามเรื่องการแก้งวงนอนเหมือนที่เขาทำได้ ทำไมไม่ตอบอย่างที่เขาทำได้

ตอบ : ก็บ่อน้ำตื้นๆ ของเอ็ง เอ็งทำได้ก็เรื่องของเอ็งสิ แต่คนอื่นที่เขามีตะกอน ในใจของเขามากกว่านี้ก็มี น้อยกว่านี้ก็มี สิ่งที่เป็นทิฐิมานะในหัวใจของเขามันไม่เหมือน หัวใจของผู้ปฏิบัติที่ว่างวงนอนที่ว่าทำได้ง่ายๆ ไง ถ้างวงนอนทำได้ง่าย ปฏิบัติไปแล้ว มันก็ควรประสบความสำเร็จ ป่านนี้เป็นพระอรหันต์ไป ๒ รอบแล้ว นี่เป็นพระอรหันต์ แล้วยังเป็นพระอรหันต์อีกชั้นหนึ่งด้วย คนอื่นเขายังไม่เป็นพระอรหันต์เลยเราเป็น ๒ ที (หัวเราะ)

มันเขียนมา นี่มันเขียนมานะ บอกว่าทำไมไม่ตอบอย่างที่เขาทำ แล้วพระที่ปฏิบัติ ก็ไม่เห็นตอบแบบเขาเลย โอ๊ย หนักมาก ใจ ก็เอาความเก่งไปเทียววัดพระองค์นั้น วัด พระองค์นี้ใจ พระองค์ไหนก็ไม่เก่งเหมือนเราเลย บ่อน้ำตื้นๆ นะ ความตื้นๆ ในใจของเราเราจะรู้ตามความเป็นจริงอย่างเขาไม่ได้ ถ้ารู้ความเป็นจริงอย่างเขาไม่ได้ ถ้าเราจะปฏิบัติให้ลึกซึ้งไปกว่านี้ เราก็ไม่กล้าทิ้งทิฐิมานะของเรา นี่สิ่งที่เราเป็นมันเป็นทิฐิมานะของเราทั้งนั้นแหละ

ฉะนั้น สิ่งที่ว่า ถ้าขอบคุณมันก็ขอบคุณมาแล้ว แล้วสิ่งต่างๆ ให้ทำตัวเองไป ไม่มีใครจะประเสริฐที่สุดเท่ากับเราเห็นความผิดของเรา เราเห็นความผิดพลาดของเรา เราแก้ไขความผิดพลาดของเรา นี่ประเสริฐที่สุดนะ ในอริยวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า ผู้ใดทำความผิดพลาดแล้วสำนึกว่าตัวเองผิด องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าชมมาก ชมว่านี่เป็นอริยวินัย คนๆ นั้นจะแก้ไขได้ ถ้าคนๆ นั้นแก้ไขได้ มันจะเป็นประโยชน์กับคนนั้น

ฉะนั้น ธรรมะนี้สอนตัวเรา สอนผู้ถาม ถ้าผู้ถามมีคุณธรรมจริง ผู้ถามสำนึกจริงนะ ผู้ถามจะต้องทำใจของตัวเองให้เข้มแข็งขึ้นมา แล้วพอเข้มแข็งขึ้นมา เห็นไหม อยู่กับลูก เราก็มีสติปัญญา สอนได้นะ สอนลูกเราต้องเป็นตัวอย่าง หนึ่งตัวอย่างดีกว่าร้อยคำสั่ง สอนลูกให้ทำคุณงามความดี แต่แม่อย่างกับหมาบ้าๆ ละ

แม่ปู้เง บอกว่าลูกเดินตรงๆ นะ ลูกเดินให้ตรงๆ นะ ตัวเองนี่แม่ปู้มันเดินตรงๆ ไหม? มันสอนลูกมัน ลูกเดินตรงๆ สิ ลูกเดินตรงๆ สิ ไอ้แม่ปู้มันไม่ดูตัวมันเลยว่ามันเดินตรงแค่ไหน มันเดินตรงแค่ไหนแล้วมันจะไปสอนลูกมันให้เดินตรงๆ ให้สำนึก สำนึกว่าตัวเองเดินให้ตรงก่อนไง ถ้าตัวเองเดินให้ตรงแล้ว เคี้ยวลูกมันก็จะเดินตามแม่มัน

“หนึ่งตัวอย่างดีกว่าร้อยคำสั่ง”

นี้มีแต่คำสั่งคำสอน คอยจี้คอยไซเขา แต่พฤติกรรมในชีวิตของเรามันเป็นตัวอย่าง มันเป็นตัวอย่าง ถ้าตัวอย่างนี้ดีขึ้นมา เห็นไหม ลูกเรามันจะเดินตามเราเลย ถ้ามันคิดได้ นะมันจะไปนั่งคอดกเลย ทำผิดๆ มันจะเสียใจเลย แต่นี่เราจะไปบี้มันๆ ไม่มีประโยชน์อะไรหรอก ในเมื่อมันเกิดมาเป็นสังคมนะ นี่พูดถึงเวลาเขาขอบคุณมาแล้วเขาพูดถึงการอ้างเล่ห์ ก่อนเขียนเขาบอกว่าหลวงพ่จะตอบหนูได้หรือ? พอเขียนไปแล้วเขาบอก อืม

นี่มันเป็นการบอกว่า ใจของคนลึกลงมันแตกต่างกัน แล้วถ้ามันลึกลง ลึกลงแล้วจะเอา มาใช้อวดชาวบ้านหรือ? ใจของเรามันลึกลงแล้วเราจะมาอวดเขาไซ้ไหม? ใจมันลึกลง ใครเขาจะให้คะแนนล่ะ? ไม่มีใครให้หรอก อุดตา หิ อุดตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ตนเท่านั้นสำนึกตน ตนเท่านั้นรู้เรื่องของตน ความสะอาดบริสุทธิ์มันอยู่ที่ใจของตน

ผู้ที่เขาพึ่ง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพยากรณ์ พยากรณ์ตามนั้น ใครสะอาดก็บอกว่าองค์นั้นสะอาด ใครไม่สะอาดก็บอกว่าองค์นั้นไม่สะอาด แต่พระพุทธเจ้าทำให้ใครสะอาดไม่สะอาดไม่ได้ ไม่มีใครทำคนอื่นให้สะอาดหรือไม่สะอาดได้ แล้วไม่มีใครสามารถรับรองความสะอาดของใครได้ ความสะอาดของเขาคือความสะอาดของเขา เพียงแต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีอนาคตังสญาณถึงรับรองความสะอาดของเขา ถ้าเขาไม่สะอาด อย่างไม่เขาก็ไม่สะอาดวันยังค่ำ แต่ถ้าเขาสะอาด พระพุทธเจ้าไม่รับรองเขาก็สะอาดของเขา

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าจิตใจของเรา เราดูแลจิตใจของเราเพื่อประโยชน์กับเรานะ นี่มันมีเศษเหลือมา

ถาม : ข้อ ๑๐๘๘. เรื่อง “ขอเพิ่มเติม” (เขียนมา ๒ ข้อ ใจ ข้อ ๒ เขียนมาว่าขอเพิ่มเติม)

ขอเพิ่มเติมว่าคำถามที่ฝากถามนี้ลืมบอกไปว่า หนูคิดว่าครูบาอาจารย์ที่เคยทำวิธีการที่หนูทำกันทุกองค์แล้ว แต่ทำไมท่านไม่แนะนำ

ตอบ : หนูพูดถึงเวลาเขามานึกได้ไง ว่าสิ่งที่เขาทำ สิ่งที่เขาทำเราพูดนะ คำว่าพุทโธซัดๆ มันชัดเจนอยู่แล้ว มันชัดเจน คำเดียวแต่มันขยายความได้เป็นมหาศาล เพราะมันมีสติพร้อม มีคำบริกรรมพร้อม มีตัวจิตพร้อม มันพร้อมของมันอยู่แล้ว แต่ถ้ามันไม่พร้อมมันทำไม่ได้หรอก มันนึกพุทโธขึ้นมาซัดๆ ไม่ได้ ฉะนั้น ถ้ามันได้มันก็สมบูรณ์ของมันอยู่แล้ว ทีนี้เพียงแต่ถ้าอธิบายมันก็อธิบายมหาศาลแล้ว แต่เวลากับคนอื่นไม่ต้องไปอธิบายให้มันงง ยิ่งอธิบายนะ แนวทางมากยิ่งจับต้นชนปลายไม่ถูกเลย แต่ถ้าพุทโธซัดๆ เขาจะไม่คิดถึงสิ่งใดเลย ตั้งสติกับพุทโธซัดๆ มันพร้อมและสมบูรณ์ในตัวมันเอง

ฉะนั้น ที่ว่า

ถาม : หนูเคยปฏิบัติมา ครูบาอาจารย์ท่านก็เคยสอนมาเหมือนกัน

ตอบ : ใช่ เพียงแต่ว่าถ้าอย่างนี้เขาเรียกว่าอะไรนะ เรียกว่าภาษาแตกต่างกัน ถ้าภาษาแตกต่างกันนั้นอย่างหนึ่ง แล้วความเห็นแตกต่างกัน แต่ในความรู้สึกของเราะ ในความรู้สึกของเรา หมอนะ หมอที่เป็นศาสตราจารย์ หมอที่เขามีความชำนาญมาก เวลาเขาพูดถึงโรคภัยไข้เจ็บเขาจะพูดถึงพฤติกรรมความเป็นอยู่ของคน

สังเกตได้หมอที่เกษียณแล้ว หมอที่เขาทำงานมาทั้งชีวิต ส่วนใหญ่แล้วจะมาเป็นเอ็นจิโอ อย่างเช่น สสส. เห็นโทษของการสูบบุหรี่ เห็นโทษของอะไร เพราะพฤติกรรม การเป็นอยู่ หมอที่เขาผ่านชีวิตการเป็นหมอมาทั้งชีวิต เขาจะเห็นเลยว่าคนดำรงชีวิตอย่างไรจะมีโทษ มีโรค มีภัยกับชีวิตอย่างไร ครูบาอาจารย์ที่ท่านปฏิบัติมา ท่านรู้จริงของท่านมา เวลาท่านพูดท่านกลับมาพูดตรงที่สติ เริ่มต้นในการปฏิบัติ สติกับคำบริกรรม เริ่มต้นจากปฏิบัติมันจะส่งให้จิตนี้ไปหรือจิตนี้ไม่ไป

เริ่มต้น เห็นไหม เหมือนกับเรานี้เริ่มต้นจากเด็กมาเลย เด็กต้องฉีดวัคซีนก่อน นี่ก็เดือนต้องฉีดวัคซีนชนิดนั้นๆ ป้องกันไว้ให้หมดใจ ถ้าเด็กมันฉีดวัคซีนครบทุกอย่างมันจะไม่คิดเชื้อ มันจะไม่คิดโรค ถ้าเด็กมันไม่ได้ฉีดวัคซีนเลย พ่อแม่อยู่บนคอย ลูกไม่ได้ฉีดวัคซีนเลย พ่อโตขึ้นมาจะโรคภัยไข้เจ็บมันจะรุนแรงเข้ามาเลยเพราะไม่มีภูมิคุ้มกันท่าน นี่ถ้าหมอเป็นอย่างนั้น

นี่ก็เหมือนกัน เวลาผู้ที่ปฏิบัติแล้ว เวลากลับมา เวลาเขาพูด เวลาถ้าคนที่ปฏิบัติแบบหมอบที่จบใหม่ หมอบฝึกหัดนะมันจะผัดตัดใจ ใ้พวกพระฝึกใหม่ก็อวิชชาๆ กลัวเขาจะไม่รู้ว่าตัวเองเป็นพระอรหันต์ไง กลัวเขาจะไม่รู้ว่าเราเป็นหมอบ คำหนึ่งก็อวิชชา สองคำก็อวิชชา นี่มันจะสิ้นกิเลสไป แต่ถ้าหมอบที่เขาเป็นหมอบนะเขาจะย้อนกลับมาที่สติคุณพื้นฐานที่มันจะวางรากฐานมา

หมอบก็เหมือนกัน ถ้าเขาใช้ชีวิตของเขาทั้งชีวิตเลยจนเขาแก่เฒ่า เขาจะรู้เลยว่า สังคมไทย เห็นไหม คุณอิสานเป็นโรคเพราะอะไร? เป็นโรคเพราะกินของดิบๆ สุกๆ ทางใต้เป็นโรคเพราะอะไร? นี่สังคมนั้นเป็นโรคเพราะอะไร? พฤติกรรมความเป็นอยู่ของเขามันจะเป็นโรคในร่างกายของเขา การปฏิบัติก็เหมือนกัน การปฏิบัติไม่ดูแลตัวเองเลย การปฏิบัตินี้ล้มลุกคลุกคลานมา นิพพานครับ อวิชชาครับ นี่มันถอนรากถอนโคนตัวมันหมดเลย มันจะเอาผลนะ

ฉะนั้น พูดถึงว่าครูบาอาจารย์เขาผ่านมาแล้ว เขารู้ถึงเหตุถึงผล ควรและไม่ควร แต่ของเราเราไม่รู้เหตุรู้ผลของเรา แล้วเราก็อยากให้ครูบาอาจารย์เป็นอย่างที่เราคิด พูดก็ต้องเหมือนที่สมองเรามันได้ป้อนความรู้สึกนึกคิดไว้แล้ว สมองนี่มันได้คิดไว้แบบนี้แล้ว แล้วทุกคนต้องคิดแบบที่สมองนึกคิด ถ้าใครพูดแบบที่สมองนึกคิดอาจารย์องค์นั้นถูก ถ้าอาจารย์องค์ไหนพูดผิดจากที่มันป้อนอยู่ในสมอง อาจารย์องค์นั้นใช้ไม่ได้ แล้วก็เที่ยวไปจับพระองค์นั้น เทียวจับพระองค์นี้ พระองค์นั้นใช้ได้ พระองค์นี้ใช้ไม่ได้ ทั้งๆ ที่เอาสติปัญญาในสมองเที่ยวไปจับเขา แล้วก็บอกว่าฉันเก่งๆ

จบแล้วนะ กลับไปฝึกตัวเอง กลับไปฝึกตัวเอง ทำตัวเองให้ดีขึ้นมา ถ้าตัวเองให้ดีขึ้นมาแล้วมันก็ดีขึ้นมา ถ้าตัวเองยังเหลวไหลอยู่ แต่ว่ามีสิ่งที่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่ในสมอง มันก็เที่ยวเอาสิ่งนี้ไปวัดค่าคนอื่น บ่อน้ำต้นๆ เอวัง